

Móra Ferenc:
FURFANGOS CINTULA

Az az iskola, amelyikbe én nagybacska koromban jártam, sok ablakszemével éppen a piacra nézett. A kapuja is oda feketélt ki, mint valami nagy tátott száj, amelyik mindig enni kér.

No, az igaz is, hogy az emberben mindjárt talpra állt az étvágy, ha a piacra kipillantott. Soha én többet olyan piros almát, olyan fehér cipót, olyan rózsaszín húsos-szalonnát nem láttam, mint azon a szép akácfás piacon.

S a legtöbbet az ért abban a piacon, hogy ott csupa jólelkű ember árulgatta a holmiját. Kenyeres nénik, szalonnás bácsik, almás emberek egyformán jó szívvvel voltak hozzánk. Hol innen, hol amonnan kiáltottak oda az embernek:

– Hej, deák úrfi, ilyen kakastejes kenyeret nem eszik ám otthon még karácsony estéjén se – pergett a nyelve az öreg Matóknénak.

Arra meg már Kesik bácsi meg nem állhatta, hogy a cipókaréjra rá ne kanyarítson egy szeletke füstölt szalonnát. Még a szeme is könnybe lábadt mellé:

– Hej, Istenkém, ha te el nem vetted volna, az én fiacskám is ekkora deák volna már!

Támadi bácsi már nem adta ingyen a portékáját. Ő bizony kipróbálgatta először a deákokot.

– No, öcsém, százszor egy hány? – azt kérdezte tőle. S aki ezt a nehéz kérdést kitalálta, azt megemberelte egy piros almával.

Olyan jó népek voltak ezek mind, hogy még az öreg Vízhányóné is meg akart bennünket ajándékozni, pedig ő csak vas zsírt árult szegényke.

– No, Mári néni, annak pedig semmi hasznát se tudjuk venni! – mosolyogtunk az öreg anyó jó szándékán.

Bezzeg tudta ő! Ha elkaphatta valamelyikünket, annak úgy bekente zsírral a csizmáját, hogy az azt ki nem heverte halálos holtáig, bőre szakadtáig.

A sok áldott jó lélek közt csak egy volt, aki nem tudta szívlelni a deákokot. Az pedig nem volt más, mint a tojásáruló Torongyos Ignác. Azt csak úgy törte az irigység, valahányszor deákokot etettek a szomszédjai.

– Jaj, de kár beléjük tömni azt a drága sok jó étket! – hápogta savanyúan. – Ha gyiák, egyen gyíkot!

Amúgy is csúnya, mogorva ember volt, nem igen szerettünk körülötte járni. Attól féltünk, hogy keresztülszúr a vasvilla-szemével. Kerülte, aki kerülhette, hanem egyszer egy kis pajtásunk mellette talált elszaladni. De olyan szerencsétlenül, hogy rálépett egy tojásra, amelyik kigurult a többi közül.

No az öreg Torongyosnak se kellett egyéb. Úgy ugrott oda, mint a vércse s úgy kapta le a fiúcska fejről a kalapot, mintha a fejét is nagyon szeretné vele kapni.

– Máskor a lábad alatt legyen a szemed, gyiák úr!

A gyerek sírva szaladt be közénk, sajnáltuk is szegénykét, de bizony egyikünknek se volt mersze az öreg Torongyosba bele kötni.

Hanem mikor vége volt az iskolának, Cintula Pali megállított bennünket a folyó-són.

– Fiúk, ha adnátok egy-két garast, meg egy ezüst húszast, úgy megtréfálnám az öreg Torongyost, hogy el nem felejtene holta napjáig.

Látszott Palinak az arcán, hogy valami hamisságon töri a fejét. Ő volt köztünk a legkülönb diák, fogott az esze, mint a borotva.

Ahogy összeadtuk a pénzt, Palkó a szemére csapta a kalapját és ránk intett nagy rava-szul:

– Gyertek utánam!

A piacon lekanyarodott Palkó a tojásosokhoz s megállt az első kosárnál:

– Hogy ád egy tojást, néni?

– Diáknak ingyen, fiam – felelte a jószívű asszony, akárhogy morgott az öreg Torongyos a harmadik szomszédban.

Palkó kivett a kosárból egy tojást, hozzáütötte a csizmája sarkához s megcsóválta a fejét nagy komolyan:

– Ebbe nincsen az, amit én keresek. Gyerünk odább egy házzal.

A tojások sorában Nebula bácsi volt a második, ő is ingyen adta a tojást. De még másodikat is kínált, mikor a deák abban se találta meg, amit keresett.

– Nem ér az semmit, bátyám – mondta Palkó szomorúan. – Amilyen az első, olyan a többi is.

Azzal odaállt az öreg Torongyos elé.

– Hogy a tojás, Náci bácsi?

– Gyiáknak kétszer annyi, mint másnak. Két garas darabja.

Cintula Pali odaadta a két garast, a húszast meg a markába szorította s úgy ütötte a tojást a csizmája sarkához, hogy a repedésen beleejthesse a szép fényes ezüstpénzt. Akkor aztán elrikkantotta magát nagy örömmel:

– Ez az ni, amit én keresek!

– Mi az, mi az, lelkem gyiák úr? – fuldokolta kapzsian Torongyos, ahogy meglátta a tojásban a húszast.

– Az nem a kend eszéhez való! Az csak deáknak való! – takarta el Cintula a markával a tojást. – Hanem hogy adja kend ezt a kosár tojást?

– Sehogy se, nem eladó – tehenkedett rá Torongyos a kosárra.

– Adok egy tízest darabjáért – alkudozott Cintula.

– Hohó, gyiák úr – vigyorgott az öreg –, aztán egy húszast szednél ki darabjából, ugye? De hiszen megeszem én azt a gyiákot, aki az öreg Torongyost bolonddá akarja tenni.

Azzal körülnézett, hogy mit vághatna Cintulához. Biz ott nem volt egyéb, mint az a kalap, amit a kis pajtásunktól elvett: azt vágta hozzá.

Cintulának meg egyéb se kellett. Felkapta a kalapot s elballagott haragos fejcsóválások közt. Mint aki sajnálja, hogy nem sikerült a jó vásár.

Megkerültük az iskolát s mire a másik utcán visszatértünk, Torongyos akkor törte fel a nagy kosár tojásból az utolsót. Mindnyájában húszast keresett a jámbor. De egyben sem talált.

Hanem a piacot majd előntötte a tömérdek rántottának való. S a mi városunkban még ma sem felejtették el a kutyák, hogy milyen jó világ volt az, mikor a piacon húszas termett a tojásban.

(ÉNU 1909/49.

Szegedi Lőrinc néven)